

ÇALIŞAN KADININ SORUNLARI ÜZERİNE...

BEYZA METİN

Çukurova Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Öğrencisi

Çalışan kadının sorunları insanlık tarihinde yaşanmış ve yaşanmakta olan genel kadın sorunlarından bağımsız düşünülemez. Tarihin farklı çağlarında, farklı dinlerde, farklı kültürlerde, farklı medeniyetlerde, geçmişte ve günümüzde değişen koşullara rağmen kadın sorunları tükenmemiş, farklı biçimlerde hep varolmuştur.

Adem'in kaburga kemiğinden yaratılan kadın!!!, ataerkil toplumların doğuşuyla beraber anaerkilliğin kendisine sağladığı üretimdeki ve toplumsal yaşamdaki söz hakkını yitirmiş, erkeğin kölesi haline gelmiştir. Ataerkil toplumun kadına yüklediği kocasının kölesi rolüne, insanlık tarihinde köleliğin başlaması, bir de efendisinin köleliğini eklemiştir. Kadın, savaşlarda ganimetten sayılan, efendisinin istediği gibi kullanabildiği, satabildiği, cezalandırabildiği, hediye edebildiği, çalıştırabildiği bir mal haline gelmiştir. Feodal dönem Avrupa'sında ise değişen tek şey efendisinin adı olmuştur. Artık önce senyörün sonra kocasının malıdır. Senyör onun eşini seçtiği gibi ilk gece hakkına da sahiptir.

Teokratik yönetimlerin hakim olduğu çağlarda ise kadın üzerindeki baskı sözde tanrının adıyla kutsallaştırılarak, bugüne kadar yıkamadığımız sağlam bir temele oturtulmuştur. Kimi din adamlarınca kadın şeytanın yönlendirebileceği bir tehlike olarak görülüp, yeri geldiğinde cadı ilan edilerek diri diri ateşe atılabilmiş, erkeğe mubah sayılanlar kadına yasaklanılarak, kadın ortaçağda manastırların karanlıklarında terbiye edilmek istenmiştir. Bazı dinsel otoriteler ise kadını sadece kölelik sıfatından kurtarıırken bir yandan da kırbaçlayıp taşlamış, cennette erkeklere ödül olarak vaat etmiştir, sözde İslam'a dayanılarak toplumsal yaşamda dört kadın bir

erkeğe hak görülmüştür. Kadını erkeğin bakımına muhtaç, miras hakkından, boşanma özgürlüğünden yoksun, zavallı yaratıklar haline getiren kimi yönetimler, mahkemelerde de şahitliğini geçersiz saymıştır.

Yukarıda bahsi geçen süreçlerde kadının üretimdeki varlığının toprak işçiliğinden öteye gitmesine izin verilmemiştir. Sanayi devrimleri “kadının bile!” yapabileceği kadar kolay işgücü gereksinimini arttırdığından, kadını rekabette ucuz işgücü olarak görmüş, bu sefer de günde 14-16 saati bulan çalışma süreleriyle sanayi kölesi haline getirmiştir. Sanayi devrimlerinin kadına getirdiği tek yenilik efendisinin patron olarak değişen adıdır. Sanayinin gelişemediği toplumlarda ise toprak işçisi kadın, kendisi için bir lütuf sayılan modern kölelikle tanışamazken, din otoritesi altındaki toplumlarda yaşayanlar ise çalışan kadın kimliğiyle hiç tanışamadı.

Çalışan kadın, bile olsa farklı zaman ve mekânlarda hangi kadın profiline bakarsak bakalım, bir şeyin asla değişmediğini görürüz; kadın doğanın kendisine verdiği doğurganlığın bir sonucu olarak her zaman annedir. Kadının, aslında hayatın her alanında geçerli olabilecek bu doğurgan yanı eve hapsedilmeye çalışılmıştır. Bu da gelenek ve göreneklerin sağlamlaştırdığı erkek hegemonyasıyla, kadının sınırlarını kalın çizgilerle çizip ufkunun daraltılmasına neden olmuştur. Bir kraliçenin ufku, saray duvarlarında, köylü kadının ufku, tarla ile evi arasında sıkışıp kalmıştır. Doğanın kadına hediye ettiği doğurganlık özelliği, anaerkil toplumlarda kadının güç kaynağıyken, ataerkil toplumlarda şu anda da olduğu gibi, kadını aciz görüp eve hapseden bir anlayışın temeli olmuştur. Doğa kadına anneliği, toplum ise bunun bir uzantısı olarak ev hanımlığını değişmeyen bir sıfat olarak yüklerken, bu da yetmezmiş gibi, aslında zor bir meslek olan ev hanımlığını angarya gösterip, kendi hapsettiği kadını, bu durumundan dolayı hor görmüştür.

Günümüze kadar gelişen siyasal ve toplumsal olaylar, elbette kadına bazı haklar sağlamıştır. Medeni kanunlar, ailenin reisini hala erkek olarak kabul etse de, bugüne kadar sadece yargılanan, şahitliği geçersiz sayılan, yönetimde kralın eşi ve erkek çocuklarının annesi olmaktan öteye gidemeyen kadına seçme ve seçilme hakkını vermiştir. Geçmişte erkeğin sadece basit bir “boş ol” sözcüğüyle kapı dışarı edebildiği kadın artık yargı sürecinden geçen boşanma hakkını edinmiştir. Doğduğunda gözyaşı dökülen, yeri geldiğinde diri diri gömülebilen, ikinci sınıf evlat olan kadın, miras hakkına da kavuşmuştur. Tarihsel kadın-erkek ayrımı, tüm kurallar ve yasaların insana göre düzenlenmesiyle kaldırılmaya çalışılmış, bu arada üretim sürecini de değiştirerek kadına bütün mesleklerin kapılarını da açmıştır. Bugüne kadar kadını sınırlayan yasal

engeller ortadan kalkmasına rağmen, hala aşılamamış asıl sorun olan “toplumun kadına bakışı” kadını birey olma yolunda engellemeye devam etmektedir.

Çalışan kadın karşısındaki bu toplumsal direnci, öncelikle anne ve ev hanımlığını çağrıştıran toplumun yadırgamadığı mesleklerle kırmıştır. Hiçbir zaman gündelikçilik, terzilik, öğretmenlik, bebek bakıcılığı, hemşirelik gibi mesleklerin önünde “kadın önekinde” gerek duyulmazken, kadınlar mühendis, doktor, şoför, tamirci olmak istediğinde “kadın önekinde” mahkumdur. Bazı durumlarda ise kadın, annelik ve ev hanımlığı çağrışımına gerek duymadan başarıya ulaşmıştır fakat bu sefer de dişiliği ön plana çıkarılmış, cinsel meta haline gelmiştir. Güzel bir kadın aynı özelliğe sahip olmayan hemcinslerine göre her zaman daha şanslı olmuştur. Artık reklamlarda tanıtılan üründen çok kadının vücudu sergilenmeye, sunucu olmak isteyenler diksiyonlarına göre değil, güzelliklerine göre seçilmeye başlanmıştır. Mesleğinde dişiliğini kullanmadan yükselmek isteyen kadınlar içinse farklı bir seçenek olarak erkeksileşme mecburiyeti doğmuştur. “Kadın otorite kuramaz”, “kadın duygusaldır”, “kadın zayıftır” önyargıları erkeğin kadına kadınken saygı duymamasının başlıca nedenlerindedir. Bizim kültürümüzde kadınların işyerlerinde duymaya alıştığı “erkek gibi kadın helâl olsun!” ifadesi bunun bir yansımasıdır. Fakat erkekler çalışan kadının başarısı için mutlak gördüğü bu özelliklerin eşlerinde bulunmasını hazmedemezler. Zaten çoğu kadın da işyerinde bir erkeğe emir vermek durumunda kaldığında ataerkil toplumun yarattığı bu hazımsızlıkla karşılaşır.

Yetişen kız çocuklarının ergenlik çağına girişinde biyolojik ve psikolojik olarak çocukluktan çıkıp kadınlığa adım atar atmaz toplumun bu rolleri kabullendirmek için yaptığı yönlendirmeler, birey ve insan olarak kendilerine olan özgüvenlerini kırar. Anneliği kadar doğal olan bu biyolojik değişimler toplum ve aile tarafından utanılması ve saklanması gereken birer olgu olarak karşısına çıkartılıp, kendi kişiliği reddedilerek toplumun istediği bir kişilik şablonu dayatılmaya çalışılır. İlköğretim çağlarında pozitif bilimlerde en az erkekler kadar başarılı olan kız çocukları, “zaten kocaları onlara bakacağı için” iyi bir meslek eğitimine yöneltilmek yerine, iyi bir eş ve anne olmaları için eğitilirler. Artık bir genç kızın muhatap olduğu “Sen bir genç kızsın...” diye başlayan uyarılar ideallerinin önündeki engeller olarak, hayatlarının “daha da!” kısıtlanmasının miladıdır. Bu noktada toplumun kadına bakışını salt erkeğin kadına bakışı olarak yorumlama yanlılığına da düşmemeliyiz, kadının da tarihten gelen rolünün kökleşmesinde bu durumun kabullendirilerek içselleştirilmesi, çağımızda kendi kurtuluşu için kendisi önünde engel olmuştur.

Mühendislik ise meslek tercihi zamanı geldiğinde, yönlendirmelerin en bariz yaşandığı bölümlerden biridir. Türkiye’deki üniversitelerin mühendislik-mimarlık fakültelerinde kız öğrenci sayısı gözle görülür biçimde azken, bulunan mevcut ise çevre, gıda, tekstil mühendislikleri ile mimarlıkta yoğunlaşmıştır. Çoğu üniversitenin makine, elektrik-elektronik, maden mühendisliği gibi bölümlerinde kız öğrenci sayısı parmakla gösterilebilecek kadar azdır. Bunun nedeni elbette yanlış yönlendirmelerdir. Hiçbir sağlam temele dayanmadan yüzyıllardır kadınlar bilimden ve “bilim adam”lığından uzak tutulmuşlardır. Bugün bile birçok ailenin kızlarına uygun gördüğü en iyi meslek öğretmenliktir. Kadın mühendisler iş yaşamlarında her zaman otorite eksikliği çekmektedirler. Bir erkek mühendisin söyledikleri gocunmadan yerine getirilirken, kadın mühendis için çoğu zaman aynı kolaylık sağlanmamıştır ve görevlendirmeler, sanki kadının bir eksikliğiymiş gibi, buna göre yapılmıştır. Kadınlara daha çok masa başı işler verilmiş, mesleklerinde gerçekten kendilerini geliştirebilecekleri ortamlardan uzak tutulmuşlardır. On beşinci katta hiçbir güvenlik önlemi olmaksızın cam silmek, gündelikçi bir kadın için tehlikeli bulunmazken, şantiyede çalışmak bir kadın mühendis için tehlike kabul edilmektedir. Saatlerce tarlada sırtında bebekleri ile iş yapmak, köylü bir kadın için yorucu bulunmazken, bir kadın mühendis fabrikaya başvurduğunda, işe alınmaması için gerekçe olarak sunulmaktadır. Ayrıca çalışma saatleri de kadın mühendislerin önüne konulan bir engeldir, gece vardiyasında nasıl olur da bir kadın o kadar işçinin arasına girebilir!!!. Mühendis olmayı seçen bir kadın elbette birtakım şartları kabullenmelidir, kabullenmemesi gereken şey cinsiyet ayrımcılığına dayanan uygulamalardır. Çoğu erkek mühendis “ellerinin hamuruyla bu işe girişmiş kadın meslektaşları” yerine hemcinslerini meslektaş olarak tercih ederler, bu koşullar altında kadınlar büyük sorunlarla karşılaşılırlar.

Kadınlar bazı işyerlerinde erkek meslektaşlarına göre daha az ücretle çalıştırılmaktadır, bu da kadının hala ucuz işgücü olarak varsayılabildiğinin göstergesidir. Tüm çalışan kadınlar gibi kadın mühendisler de en büyük sorunu hamilelikte ve sonraki süreçte yaşarlar. Doğum öncesi ve sonrası gerekli olan izin süreleri çoğu işyerinde uygulanmamakta, uygulanan yerlerde ise kadınlar ücretsiz izne ayrılmaktadırlar. İşini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalan kadın doğumdan birkaç hafta öncesine kadar çalışmakta, işini rakibine kaptırma korkusuyla, doğumdan kısa bir süre sonra işe başlamaktadır. Bu, kadın sağlığı açısından zararlı olduğu gibi, doğan çocuğun sağlığını da tehdit etmektedir. Çocuk, en çok ihtiyacı olan zamanda anne sütünden

mahrum kalmakta ve psikolojik açıdan zorlanmaktadır. Çalışmak zorunda olduğu gibi, işinden artan kalan zamanlarını da ev işlerinde geçiren kadın için, aile yaşantısında paylaşım zorunluluktur.

Elbette erkeklerle yan yana yürümeyi başarabilmiş kadınlar da vardır, ama bu, fırsat eşitliğinin değil, kadınların olağanüstü çabalarının sonucudur. Fakat bu kadınlarla aynı düzeydeki erkekler için, aynı çaba gerekli olmamıştır. Açıkça görüldüğü gibi kadın olmak meslek yaşamında büyük bir dezavantajdır. Kağıt üzerinde kadın ile erkek her koşulda eşittir, fakat bu eşitliğin günlük yaşama yansımaları için yüzyıllar gereklidir. Bugüne kadar birey ve insan olarak kabul edilmeyen kadınlar, bir sürü psikolojisinin içinde yetişmiş, bu yaşam biçimine rağmen, kazandıkları haklar her zaman sürüden ayrılarak büyük zorlukları aşmış, kadınların zaferi olmuştur.

Temelde ve en başta gerekli olan, bilimde ve mesleklerde var olan tekelleşmeyi, cinsiyete dayalı ayrımcılığı ortadan kaldırmak her alanda kadını ve erkeği eşit ve “insan” olarak görmektir, bu da ancak kadın ve erkeklerin birlikte çabalamasıyla mümkündür. Bu kadın sorunu değil insan sorunudur.